

Šimek, Emanuel

Území kmene Sedličanů

In: Šimek, Emanuel. *Chebsko v staré době : dnešní nejzápadnější slovanské území*. Vyd. 1. Brno: Masarykova universita s podporou Ministerstva školství, 1955, pp. [25]-48

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/118918>

Access Date: 06. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ÚZEMÍ KMENE SEDLIČANŮ

Představa jednotné země České, dnes běžná a poprvé jasně vyjádřená v kronice Kosmově, nebyla před sjednocením českých kmenů vůbec známa. Při geografickém rázu země, rozdělené řekami a horstvy nebo zalesněnými vrchovinami na množství menších uzavřených krajinných celků¹⁰, osídlených navzájem nezávislými kmeny, a při místním zaměření zájmů těchto kmenů nebyl ani vznik takové představy v době, kdy kmenové zřízení trvalo, vůbec možný. V kronice Kosmově nacházíme také ještě ohlasy tohoto někdejšího roztržitého země, v době Kosmově již sjednocené, na jednotlivé menší „země“, kmenové državy. Tak rozlišoval Kosmas „země“: českou, luckou a zlickou (Slavníkovu)¹¹. V době vlády knížete Slavníka tvořily podle Kosmova svědectví vodní toky dolní Mže a potoka Zuriny (Suriny) pomezí jeho knížetství „proti Čechám“ (*contra Boemiam*)¹². Tím Kosmas zároveň také jasně rozlišil českou zemi X. století od Čech své doby (XI. a XII. století). A rozdíl, který byl v dobách před sjednocením všech českých kmenů činěn mezi jednotlivými kmenovými „zeměmi“, se výrazně obrátí i v mlčení Kosmovy Kroniky Čechů o osudech všech ostatních kmenů českých v těch dobách.

To platí již na př. o přistěhování českých kmenů do jejich historických sídel. Kronika vypravuje obšírně o příchodu kmene Čechů do jeho nové vlasti a o založení prvních jeho sídel „kolem

¹⁰ Šimek, Čechy a Morava za doby římské (Praha 1923), 46 a d., Praha a Vyšehrad 1 a d., 4 a d., Z dávných věků II (1949), 153 a d.

¹¹ Kosmas I. 10, 13, 27.

¹² Tamže 27.

hory Řípu mezi dvěma řekami, Ohří a Vltavou¹³, jak se o něm zachovala pověst kmenová — *senum fabulosa relatio*¹⁴, ani slůvkem se však nezmiňuje o přistěhování druhých kmenů, kteří kolem „země“ Čechů zalidnili ostatní končiny společné naší vlasti, o Chorvatech, Zličanech, Dúdlebech, Volyňanech, Lučanech, Sedličanech a j. (mapka I). A přece by byla *senum fabulosa relatio* také o nich a jejich příchodu dojista dovedla vypravovati neméně zajímavé zkazky, svědčící o mužné síle a průkopnické zdatnosti těch, kdož ty jejich nové „země“ objevili a obsadili.

Kosmas byl — bohužel — kronikářem právě jen vlastního kmene Čechů a jeho vládnoucího rodu Přemyslovců. O osudech druhých kmenů se zmiňuje nebo alespoň jejich jméno cituje jenom při výjimečných příležitostech, jako byl na př. zápas Čechů s Lučany, sňatek Libušin s Přemyslem nebo Bořivojův s Ludmilou, smrt vévody Slavníka, otce pražského biskupa světce Vojtěcha, vyvraždění Slavníkovců na hradě Libici, atd. Se vzrůstem državy Přemyslovců se šířil okruh zájmu kronikářova i na další oblasti, až konečně vyvrcholil v thesi o jednotné zemi České, jak ji čteme v úvodní kapitole jeho díla a jak je nám od té doby běžná až podnes. I tu však zůstala v temno zahalena řada oblastí, které nevzbudily zvláštní pozornost kronikářovu.

K nim patří také nejstarší historie oblasti, jež je předmětem této studie.

První historická zmínka o této oblasti se nám zachovala (nehledíme-li k první citaci Chebu z r. 1061¹⁵) až v t. zv. zakládací listině biskupství pražského z roku 1086 (973), kde se praví: *Termini autem eius [episcopatus Pragensis] occidentem versus hii sunt. Tugust quę tendit ad medium fluminis Chub, Zedlza et Luzanę et Dazana, Liutomerici, Le-*

¹³ Tamže I. 2.

¹⁴ Kosmas I, ad Gervasium magistrum praefatio, odst. 2.

¹⁵ Erben, Reg. Boh. I. 128 č. 54, H. Gradl, Monumenta Egrana I (Cheb 1886), 5 č. 8, Friedrich, CDB I. 60 a d. č. 58, K. Siegl, Eger und das Egerland im Wandel der Zeit von 1000 Jahren (Cheb 1931), 7 a d.

muzi...¹⁶. Kosmas reprodukuje druhou větu slovy: *Tugast* (*Tugost* rukopis A 2 a), *que tendit ad medium fluminis Chub*, *Zelza* (*Zedlica* rkp. A 1a, 2a, *Zelza*, *Zedliza* A 1, *Zeyza* *Zedlicane* A 3) *et Liusena et Dasena, Lutomerici, Lemuzi...¹⁷*.

Z jmen této věty mají zde pro nás největší význam první tři, *Tugast* (*Tugost*), *Chub* a *Zedlza* (*Zelza* — *Zedlicane*).

Pokud se týká prvních dvou, je text zprávy především pro nás Čechy, kteří dobře rozumíme slovu *Chub* (bavorská Chuba, Kouba), zcela jasný. Jménem řeky Chuby (Kouby) se zároveň také zcela jasně určuje poloha *Tugoště*. Pro toho, kdo je obeznámen s orografickými poměry na našich západních hranicích, nemůže býti pochyby o tom, že Tuhoštěm tu může býti míněn jenom zalesněný horský hřbet v sousedství toku bavorské Kouby¹⁸ v pohraniční oblasti jižně od Domažlic. Že slovem *Tugost* byl v zakládací listině pražského biskupství skutečně citován zalesněný pohraniční horský hřbet a nikoli jenom nějaké hradíště, pro to máme hned tři analogické doklady z blízkého Klatovska: horský masiv Vidhošť¹⁹ (a Hostidraž) u Kolinec — Ústalc — Krutěnic (759 m, nikoli Vildhošť, jak čteme na př. na mapách Fastrových), Vidhošť u Zbyslavě — Pečetína a hlouběji ve vnitrozemí Tuhošť u Švihova (598 m)²⁰. A máme pro to ostatně zachován historický doklad z r. 1524 i ze samého

¹⁶ Friedrich, CDB I. 94 č. 86; v českém překladě: Hranice jeho [pražského biskupství] na západě jsou tyto: Tuhošť, která [tak!] směřuje ke středu řeky Chuby (Kouby), Sedlca(né) a Lučané a Děčané, Ljutomirici, Lemuzi...

¹⁷ Kosmas II. 37.

¹⁸ Ze slov: *Tugust, que [silva] tendit ad medium fluminis Chub*, je zřejmé, že pohraniční hvozď, který směřoval ke středu řeky Kouby, musil být alespoň z části na půdě dnes bavorské. Řeku Chub mylně s Ohří ztotožňovali Gradl, ME I str. XIV, a j.

¹⁹ A. Sedláček, Snůška starých jmen (Praha 1920), 173, Šimek, Západní hranice Slavníkovy říše 100.

²⁰ Sedláček, Snůška 173, A. Profous, Místní jména v Čechách I (Praha 1947), 382 a d.; srov. také na př. Vilhošť u Radoušova (610 m) v severních Čechách, na Moravě horské masivy Radhošť (1130 m), Hostýn (736 m), a j.

starého Domažlicka v nejstarší knize kšaftů v Domažlicích, kde se jmenuje les „v Tuhoštiech“²¹.

Že Tugost zakládací listiny nelze ztotožňovati se zalesněným masivem Tuhoště u Švihova, hluboko ve vnitrozemí Čech (27 km na severovýchod od nejbližších hranic u Všerub, 11 km na sever od Klatov), správně již upozornil Profous²². A k tomu podotýkám, že ani domnělé hradiště na tomto vrchu, uváděné často v literatuře jako Tugost zakládací listiny, není vůbec hradištěm. Kus „valu“, považovaný za zbytek opevnění někdejšího „hradu“, vznikl při dobývání kamene v sousedním kamenném lomu (mezi „valem“ a vlastním hřbetem Tuhoště).

Třetí jméno zakládací listiny Zedlza se v literatuře zpravidla ztotožňuje s místním jménem Sedlec u Karlových Varů, který se považuje za ústřední hrad Sedličanů. Podle textu zakládací listiny, v němž se za slovem Zedlza vypočítává řada pohraničních kmenů českých, nemůže býti pochyby o tom, že tímto výrazem nebyl míněn jenom samotný hrad Sedlec, nýbrž celé tehdejší území Sedličanů jako pomezí oblast biskupství na západě (severozápadě) Čech, podobně jako tomu bylo u jiných v listině vyjmenovaných kmenů na severu země. Tak se tomu v odborné literatuře také většinou rozumí.

²¹ Nejstarší kniha kšaftů v Domažlicích, f. 69: (r. 1524) les „v Tuhošhoštiech“, A. Sedláček, O starém rozdělení Čech na kraje (Praha 1921), 20, Snůška 160; z jiné literatury k otázce identifikace Tuhoště v. Palacký, Děj. I. 1.³ 97, V. V. Tomek, ČČM XXXIII (1859), 168, B. Strer, Progr. gymn. Domažlice 1886, 3 a d., J. Pekař, Gollův sborník (Praha 1906), 106, A. Sedláček, Místopisný slovník historický král. Ces. (Praha 1908), 906, V. Novotný, České dějiny I. 1 (Praha 1912), 220 a d. pozn., 504 pozn. (tam v. i jinou lit.), Šimák, Kronika I. 1. 20, ČD I. 4. 598 pozn., B. Bretholz, Die Chronik d. Böhmen des Cosmas von Prag, MG SS n. s. II (Berlín 1923), str. 137 pozn. 3, V. Hrubý, ČMM L (1926), 90, J. Vančura, Děj. Klatov I (Klatovy 1927), 33, Profous, MJ I. 381 a d., V. Vaněček, Prvních tisíc let (Praha 1949), 61, Slavica antiqua II seš. 2 (Poznaň 1950), 317 (pro domněnku, že „Tugust je už nová pohraniční knížecí hradev oblast“, nemáme zatím opory ani v historických pramenech, ani v archeologických nálezech), V. Čtrnáct, Život Plzeňska IV (1953), 6.

²² Profous, MJ I. 383.

Tvar *Zedlza*, *Zedlica* a pod., ve který jest jméno kmene zkomoleno, je ve většině rukopisů kroniky Kosmovy, takže je pravděpodobné, že byl už i v původním opise kroniky (t. zv. archetypu), který sloužil jako předloha pro dva základní rukopisy, z nichž vznikly podle filiace Bretholzovy²³ tři další rukopisné skupiny A, B, C. To ovšem ještě neznamená, že tvar *Zedlza*, *Zelza*, *Zedlica* musel býti skutečně také již i ve vlastním rukopise Kosmově. Je dobře možné, že v tomto rukopise byl tvar *Zedlicane* s touž koncovkou jako u dalších vypočítávaných kmenů, a že koncovka *-ne* byla prostě jenom nedopatřením vynechána při psaní t. zv. archetypu, čímž se porušený tvar dostal i do dalších dnes známých rukopisů. Pro výklad tohoto místa má podle mého názoru rozhodující význam text rukopisů skupiny A 3, jedné z nejstarších, pocházející z XII. nebo ze začátku XIII. století²⁴, t. j. z doby, kdy ještě původce základního rukopisu A 3 i oba jeho kopisté (nebo kopista) mohli jméno kmene Sedličanů velmi dobře znáti. A tam čteme *Zeyza Zedlicane*²⁵. První tvar je zřejmě dále pokažené čtení tvaru *Zedlza* nebo *Zedlica*, který kopista A 3 reprodukoval ze své předlohy, ale hned k němu připojil vysvětlující *Zedlicane* jako jméno kmene jemu dobře známého. Čili jinými slovy, i když by snad byl Kosmas sám někdy v druhém desetiletí XII. století napsal v rukopise, který se stal předlohou archetypu (Kosmas sám jich napsal několik²⁶), tvar podobně zkomolený jako je v mnichovském opise t. zv. zakládací listiny²⁷, máme úplný název kmene Sedličanů historicky spolehlivě doložen buď ještě z téhož XII. století nebo ze začátku století XIII. autorem opisu A 3.

Odpověď na otázku, jaký rozsah mělo území Sedličanů v době založení pražského biskupství, nebyla dosud hledána s pečlivostí, již by si byla pro svůj velký historický význam

²³ Bretholz, 1. c. str. LVIII a d., LXXXVIII a d.

²⁴ Tamže LVIII, XCIII.

²⁵ Tamže str. 137 pozn. x.

²⁶ Tamže str. XCIII a d.

²⁷ Friedrich, CDB I č. 86, srov. výše str. 26 a d.

zasloužila. Pokud vím, věnoval jí v naší literatuře až dosud největší pozornost P. J. Šafařík, který dospěl ve svých Slovanských starožitnostech před více než sto lety (1837) k tomuto závěru: „Sedličané, obyvatelé nynějšího kraje Loketského, Plzeňského a končin příležiších v letopisech Kosmasových a v listinách králův českých, též císařův německých několikrát se připomínají. Z Kosmasa patrno, že jihozápadně od Lučanův bydleli, z listin, že kraj jejich dosahoval až ku pramenům Elstery (Halštrov), a že města čili osady Loket, Tachov, Velichov a j. v něm ležely. Zevrubněji sídel jejich vyměřiti nelze.“²⁸

L. Niederle se v svých Slovanských starožitnostech (1919) omezil jen na větu: „Sedličané zvaní podle hradu Sedlce u Karlových Varů“, a v poznámce pod čarou k tomu dodal: „Nebyli však nejzápadnějším kmenem na Ohři, neboť smíme dále do Bavor v Chebsku předpokládati plémě Chebanů nebo Hbanů (v závorce cit. Novotný a Zubatý — který se však řešením naší otázky nezabývá). Země Sedličanů zvána byla později krajem loketským“²⁹. Samostatný kmen Hbanů či Chebanů předpokládal před Niederlem již také V. Novotný ve svých Českých dějinách (1912). Umisťoval Sedličany západně od Lučanů do pozdějšího Loketska a západně od Sedličanů Chebany³⁰. Podrobnějšího odůvodnění svého stanoviska žádný z obou autorů neuvedl. A neučinil tak ani žádný z jejich předchůdců. Patří k nim J. Čelakovský, A. Sedláček a j.³¹

²⁸ Šafařík, SS II. 463 a d.

²⁹ Niederle, SS III. 191.

³⁰ Novotný, ČD I. 1. 505.

³¹ J. Čelakovský, Chebsko, Ottův Slovník naučný XII (Praha 1897), 111, Povšechné české dějiny právní, 2. vyd. (Praha 1900) 309, Sedláček, MSH 306; srov., co proti názvu *Chebané* uvádí E. Schwarz, Die Ortsnamen der Sudetenländer als Geschichtsquelle (Mnichov — Berlín 1931), 391, R. Fischer, Die slavischen Ortsnamen des Egerlandes, Germ.-Slav. V (1937), 58 a d., a (totéž v souhrnném otisku) Zur Namenkunde des Egerlandes (Liberec — Lipsko 1940), 69, Zur Siedlungsgeschichte des Egerlandes, Heimatbildung XVIII (1937), 298, Probleme der Namenforschung an Orts- u. Flurnamen im westl. Böhmen

Později připouštěl, že nejdále na západ „ve Smrčinách bydlili snad Chbané“, také J. V. Šimák³². Jméno Chebanů jako kmenový název pro obyvatele starého Chebska přejímají v poslední době také R. J. Slavík a R. Turek³³.

Má-li býti tato otázka skutečně správně řešena, musí býti podle mého názoru přihlíženo ke všem vědním oborům, které nám tu mohou prospěti. A především je nutno při řešení sídelních problémů toho druhu náležitě znáti terén, o nějž jde, a řešiti otázku sídel kmenů ve shodě se zákony anthropogeografickými.

Vždy a všude byly hranice kmenů i národů určovány především zákony přírodními. Jenom ten kmen či národ se mohl proti expansi sousedů udržeti, který měl dobré přírodní hranice. To platilo v nejdávnější minulosti a platí to v nezmenšené míře i dnes. Lidé v starých dobách, kteří žili v těsném styku s přírodou a dobře rozuměli výhodám i nevýhodám terénu po stránce obranné, si to plně uvědomovali. Proto také jednotliví kmenové již v starověku i ve středověku napomáhali přírodě tam, kde jim sama neposkytovala dostatečné ochrany, tím, že svá území obklopovali neproniknutelnými pralesy, kterými bylo udržováno spojení se zevním světem jenom po úzkých stezkách³⁴, jež mohly být kdykoli uzavřeny zásekami. Jestliže tyto pralesy rostly na pohořích, byl jejich význam pro kmen tím větší, neboť skýtaly ideální možnost obrany proti útočícímu nepříteli. Proto měly pro české kmeny a jejich udržení tak velkou cenu naše pohraniční hory, porostlé neproniknutelnými hvozdy, a to bylo také jednou z hlavních příčin, že se náš národ i po zániku ostatních Slovanů v Polabí proti německému náporu udržel³⁵. Význam pohraničních hor jako ná-

u. in seiner Nachbarschaft (Lipsko 1952), 13 a d.; o stanovisku Bachmannově v. níže.

³² Šimák, Kronika I, 1. 20.

³³ R. J. Slavík, Slované na Chebsku (Cheb 1949), 51 a d., 90 a j., R. Turek, Slovanské osídlení Chebska, OP XIV (1950), 437 a d.

³⁴ Srov. k tomu Novotný, ČD I. 1. 547, Schwarz, ON 247, 268.

³⁵ Srov., co o tom správně napsal F. Albrecht, Zur Besiedlung West-

rodnostního rozmezí byl tak veliký, že nakonec i němečtí kolonisté, usazovaní od pokročilého středověku českými králi a šlechtou uvnitř země, se začali pokládat a byli také od svých soukmenovců za našimi pohraničními horami pokládáni za něco od nich samých odchylného. Výraz „der Böhme“ u Němců mimo naše hranice platil nejenom pro nás Čechy, nýbrž byli jím označováni — někdy s trochu opovržlivou příchutí a často i se značnou dávkou nenávisti — i samotní Němci uvnitř našich hranic.

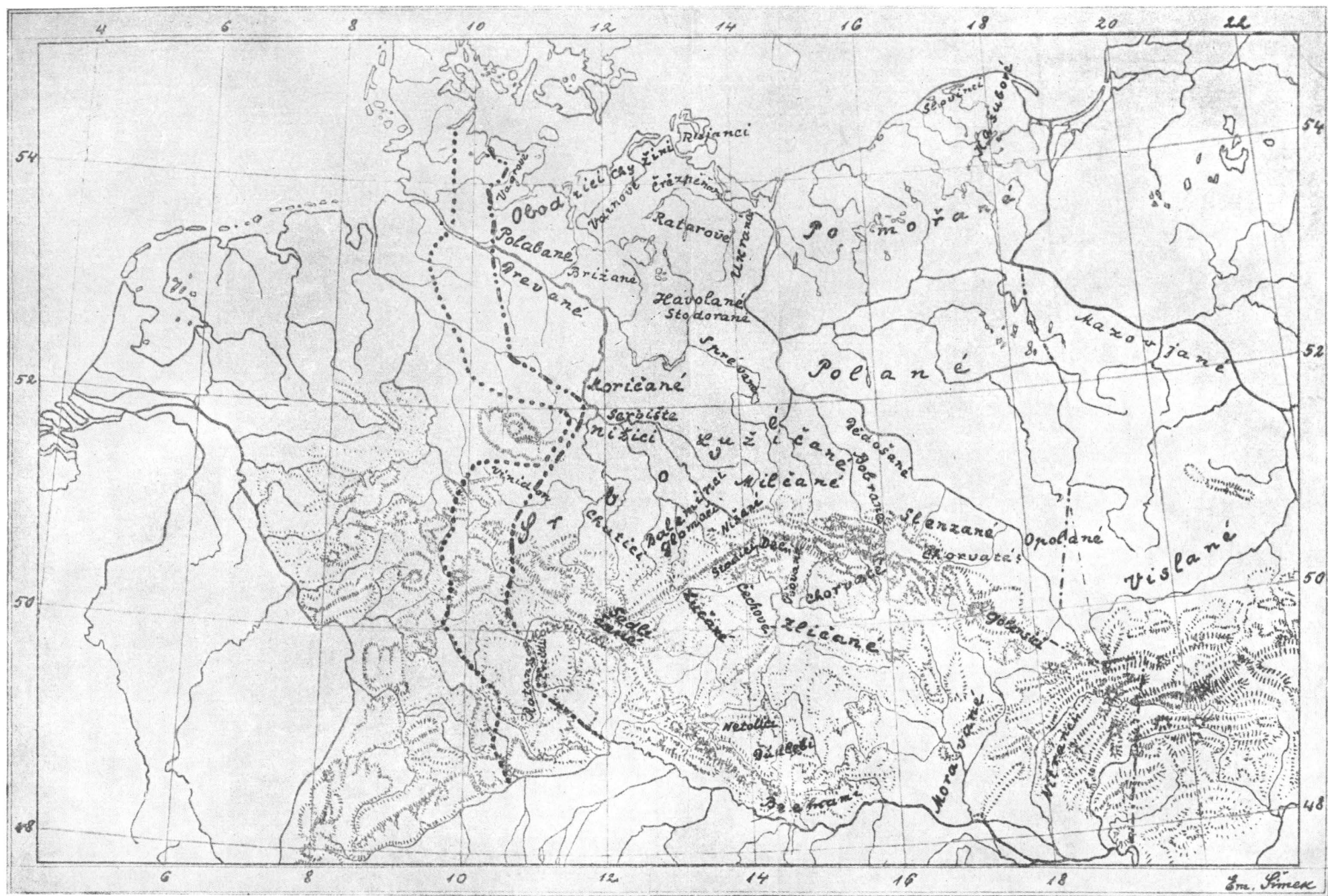
To, co bylo řečeno o hranicích celých dnešních Čech, platilo ovšem v době kmenového zřízení i o jednotlivých kmenových územích uvnitř naší země. Také tu bylo se stanoviska záchovy jednotlivých kmenů důležité, že se celá dnešní česká země jako přírodní celek na doby kmenového zřízení příliš velký rozpadala na množství území, uzavřených zalesněnými horami (vrchovinami) a řekami jako menší krajinné celky, které se svou rozlohou znamenitě hodily za sídla kmenů. Toto rozdělení české země v menší, přírodou dobře chráněné a uzavřené sídelní oblasti³⁶ to bylo především, co způsobilo, že proces sjednocování kmenů v jeden státní a národní celek trvalo déle než v jiných zemích, kde podobných přírodních přehrad nebylo.

Jedním z poměrně nejlépe přírodou, lesy a horami uzavřených anthropogeografických celků bylo území na horní Ohři³⁷.

böhmens bis zum Einsetzen d. d. Kolonisation (Jahresber. g. Plzeň 1910), 5 a d.

³⁶ Srov. k tomu pozn. 10 na str. 25.

³⁷ O geologické minulosti a zeměpisném rázu tohoto území v. H. G r a d l, Geschichte d. Egerlandes (Praha 1893), 4 a d., J. K ö h l e r, Eine Kunde pol. u. Schulbez. Eger (Cheb 1905), 12 a d., A. L i e b u s, Cyprischiefer im Egerer und Falkenauer Becken, Sborník st. úst. geol. II (Praha 1923), 79 a d., J. M o s c h e l e s o v á, Über Eckfluren u. andere Probleme d. Talbildung, Geol. Rundschau XIII (Berlín 1922), 141 a d., J. P e t e r, Geolog. u. morpholog. Studien ü. d. Falkenauer Tertiär-Becken (Arb. geogr. Inst. d. d. Univ., H. 4), Praha 1924, F. M a c h a t s c h e k, Landeskunde d. Sudeten- u. Westkarpatenländer (Stuttgart 1927), 10 a d., 18, 27 a d., 250 a d., H. R e c k, Zur Geologie d. jüngsten Vulkane Böhmens, des Kammerbühls u. Eisenbühls bei Eger, Zeitschr. f. Vulkanologie XI

1. Západní hranice Slovanů mezi Dunajem a Baltickým mořem ve stol. VI.—XII.

— . . . — úřední hranice podle ustanovení Karla Velikého, hranice smíšeného osídlení slovansko-germánského.

Od severu ohraničeno Krušnými a Halštrovskými horami, od západu obloukovitým pásmem Smrčín, od jihu a východu (jiho-východu) Českým lesem, Císařským lesem, Tepelskými vrchy a Doupovskými horami, pokrytými tehdy vesměs rozsáhlými pralesy, hodilo se znamenitě jako neveliký, ale soběstačný krajinný útvar s obou stran řeky Ohře od jejích pramenů až po její průtok dlouhou soutěskou mezi Stráží a Černýší, kde se hory s obou stran přibližují až ke korytu řeky³⁸, pro osídlení jedním nepříliš velkým kmenem. Zaujímaloby tedy dvě území, na něž je rozdělil pozdější historický vývoj, Chebsko a Sedlecko, pozdější Loketsko. K osídlení se ovšem hodil v nejstarší době především níže položený úrodnější pruh země při Ohři a dolním toku jejích přítoků, který byl v své východnější části velmi úzký³⁹ a teprve v kotlině chebské nabyt

(1927), 96 a d., R. S a n d n e r, Die Franzensbader Tiefbohrungen u. ihre Ergebnisse, UE XXXI (1927), 82 a d., G. I r g a n g, Die Landschaft, ihr geolog. u. mineralog. Aufbau, ve sborníku Eger-Franzensbad (Berlín 1931), 12 a d., E. M o t t l, Geologie d. Ascher Bezirkes, Aš 1932, W. P e t e r, Beiträge zur Geschichte d. Dorfes Königswarth (Königsw. 1934), 7 a d., R. K ä u b l e r, Die ländlichen Siedelungen des Egerlandes (Lipsko 1935), 7 a d., K. H l á v k a, Soos, odkaz pravěku země, Časopis turistů 1935, č. 8, E. K u d i e l k a, Der Kammerbühl bei Franzensbad u. seine Bedeutung, Montan. Rundschau XXIX (Berlín 1937), H. 21, A. H u n g e r, Geolog. Geschichte des Erzgebirges u. d. angrenzenden Gebiete (Annaberg 1937), 9 a d., O. M i c h l e r, Die Geschichte des Egerflusses, Schlägel u. Eisen 37 (1937), H. 8, Heimatkunde des Karlsbader Bezirkes, K. V a r y 1937, H. B r a u n, Wortgeographie d. histor. Egerlandes (Mitteld. Studien 12, Halle n. S. 1938), 1 a d., H. R. G ä r t n e r, Spuren junger Tektonik im Egerer Becken, Berichte d. Reichstelle f. Bodenforschung, Wien, 1941, str. 1 a d., Brodelböden in der Gegend von Eger, tamže str. 8 a d.; o dnešním krajinném rázu Chebska A. H e i n r i c h ve sborníku Eger-Franzensbad 22 a d.; o fauně a floře Chebska V. B r e h m, tamže 18 a d., E. H a d a č, Rostlinstvo Soosu u Frant. Lázní, Ochrana přírody III (1948), str. 27 a d.

³⁸ Srovn., co o území při horní Ohři od Smrčín přes staré Chebsko a Loketsko „až za pozdější Karlovy Vary“ jako jediném celku pověděl již první novodobý historik Chebska P. D r i v o k, Ältere Geschichte d. D. Reichsstadt Eger u. d. Reichsgebiets Egerland (Lipsko 1875), 2.

³⁹ Proto by se byla tato jeho část — v pozdějším Loketsku — v nej-

směrem k severu i k jihu značnější rozlohy. Jeho severní a jižní hranice byly dány hornatým a lesy pokrytým terénem, do něhož se šířilo osídlení teprve v dobách pozdějších⁴⁰. Na západě a na východě máme jeho hranice alespoň přibližně určeny historickými zprávami, které velmi dobře souhlasí s tím, co víme o přirozených zeměpisných hranicích tohoto území.

Na západě nám dokládají rozsah tohoto území jednak hranice biskupství bamberského z roku 1007, jednak donační listina Děpolda z Vohburka reichenbašského kláštera z roku 1135.

Hranice biskupství bamberského, této „stráže proti Čechům“, zřízeného roku 1007 Jindřichem II., šly západně od Smrčin a také území vévodství bavorského sahalo tehdy jenom po Lesní Nábu⁴¹. Území dále na východ patřilo k povodí horní Ohře a k oblasti nejzápadnějšího pomezního kmene

starší době sama o sobě pro osídlení samostatným kmenem vůbec nehodila. Teprve ve spojení s kotlinou chebskou se stala skutečným sídelně-geografickým celkem. Ze byla pozdějším historickým vývojem od kotliny chebské oddělena a starý kmenový název *Sedlecko* uvázl jenom na ní, nedokazuje naprosto nic pro starší dobu, t. j. pro dobu, v níž kmen Sedličanů své území zabíral. V té době byla teprve kotlina chebská vlastním koncentračním jádrem kmenového osídlení. Proti tomu nedokazuje nic ani okolnost, že snad hlavní hradiště kmene bylo umístěno v onom užším východním pruhu kmenových sídlišť, neboť v době příchodu kmene do těch končin ještě hradišť vůbec nebylo; vznikala i tam teprve v dobách pozdějších; srov. k tomu mou úvahu Kdy vznikala hradiště, Z dávných věků I (Brno 1948), 127 a d.

⁴⁰ Srov. J. V. Šimák, Středověká kolonisace v zemích českých, ČD I. 5 (Praha 1938), 544 a d., kde autor zdůrazňuje, že osídlení Sedlecka tvořilo „úzký dlouhý řetěz osad, provázející cestu, která spojuje Chebsko a Zatecko“; zbytek Sedlecka, „dobré $\frac{1}{6}$ země“, byl pokryt lesy; srov. také již Šimák, Kronika I. 2. 348 (při staré cestě Sedleckem — Loketskem byly jen řídké roztroušené slovanské osady), 412.

⁴¹ Gradl ME I str. X a d., GE 38, 45, M. Doeberl, Die Markgrafen u. die Markgrafschaft auf dem bayer. Nordgau (Mnichov 1894), 46, O. Schürer, Die Kaiserpfalz Eger (Berlín 1934), 3, Geschichte von Burg u. Pfalz Eger (Mnichov 1934), 1.

českého, který nám zakládací listina pražského biskupství z r. 1086 výslovně označuje jako Sedličany⁴².

Listinou z 15. června 1135 odevzdal Děpolt z Vohburka (Dietpaldus, marchio de Vohburg) bavorskému klášteru v Reichenbachu osady *Diepoltzreut* (dnešní Dippersreut), *Fronreut* (Frauenreut), *Chunreut* (Grosskornreut na Odřavě, všechny tři v bavorské Horní Falcí východně od dnešního Tirschenreutu) a odkázal mu *Pernreut* (dnes nezn.), *Lengeuelt* (Lengenfeld, jihozápadně od Tirschenreutu), *Pruun* (Brunn, jihovýchodně od Tirschenreutu a jihozápadně od Dippersreutu), *S.-Marienweiler* (*Sancte Marie Wilere*, Marchenei u Tirschenreutu) a *Gotefridesreut* (Göpfersgrün, mezi Thiersheimem a Wundsiedlem, západně od Chebu a severozápadně od Marktredwitz). Podle textu listiny byla všechna tato *praedia* v Chebsku, *in regione Egere*⁴³.

Z této zprávy, která je zároveň také jedním z prvních dokladů německé kolonisace Chebska, vyplývá, že k Chebsku a tím i k území sedličanskému patřila také oblast západně od dnešních chebských hranic až po Smřčiny a dále na jihovýchod celé povodí řeky Odřavy⁴⁴ (srov. mapku II).

Na opačné straně, na východě, byla podle rázu terénu asi poslední osadou tohoto území Boč ve svrchu zmíněné soutěsce mezi Stráží a Černýší u Klášterce n. O., o níž se dovídáme z listiny z 21. dubna 1292, že se vynímá z pravomoci purkra-

⁴² Str. 26 a d.; více o tom viz níže.

⁴³ Gradl, ME I. 17 č. 53, Erben, RB I. 100 č. 221, Friedrich, CDB I. 128 č. 121: Dietpaldus, marchio de Vohburg, monasterio Richinbacensi in die dedicationis eius plura praedia confirmat et tradit, inter quae etiam „in Regione Egere: Diepoltzreut, Fronreut, Chunreut, quod Gotfridus de Weterenuelt ab Reichenbacensi Abbate Erchengero suscepit in beneficium ea conditione, ne aliquis heres vel propinquus ei succedat. Preterea delegavit: Pernreut, Lengeuelt, Prunn, Gotefridesreut, sancte Marie Wilere.“ 1135 iun. 15.

⁴⁴ Později šly hranice chebského území na jihu, západě a severu ještě dále, srov. Gradl, ME I příl. (mapa), GE 45 a d., mapa u str. 184, Siegl, Eger u. Egerland 8 a mapka.

bího a jiných úřadů loketských⁴⁵, a že tedy až do té doby patřila ke kraji loketskému a tím i k širšímu území, jehož částí Loketsko (Sedlecko) v dobách kmenového zřízení bylo. Kromě Boče se na východním pomezí starého Sedlecka roku 1226 výslovně jmenují Vojkovice, Velichov a Radovanův brod (dnešní Radošov), vesměs osady při pravém, východním břehu Ohře⁴⁶. Kromě nich se později v těch končinách uvádějí také ještě Svatozor a Šemnice⁴⁷.

Směr a rozsah osídlení v území takto vymezeném byly určovány především rázem terénu, t. j. rozlohou úrodných ploch, vhodných pro osídlení bez velkých předchozích úprav mycením a žďářením. Ty nacházel nový lid především poblíže řeky Ohře a v nižších polohách při dolních tocích jejích přítoků. Do území výše položených, zejména tam, kde bylo třeba půdu pro osídlení teprve upravovati kácením lesů a žďářením, pronikali Sedličané jen výjimečně a zřejmě teprve v dobách pozdějších, kdy již končiny níže položené, vhodnější pro osídlení, byly obsazeny.

Z velkého počtu poboček Ohře měly pro slovanské osídlení

⁴⁵ Emler, RB II. 676 č. 1573: Villam [monasterii Portae apostolorum] Botch cum hominibus, villis, siluis, et bonis alijs ad districtum ipsius ville spectantibus a iudicio et iurisdictione qualibet purcrauij, .. iudicis, ciuium, et omnium officialium Cubitensium eximimus; srov. Sedláček, Kraje 164.

⁴⁶ Erben, RB I. 325 a d. č. 705, Friedrich, CDB II. 281, 283 č. 286: in Zedlec circuitum, qui dicitur Welichov nam Welichov a vado Radovani usque ad pontem paludum, quod Moztissche dicitur ... in Zedleccensi provincia ... Woycovic ...; srov. k tomu Sedláček, Snůška 53 a d., Kraje 137 (kde též uvádí, že obyvatelé újezdu vojkovského a velichovského patřili k Loketsku také ještě roku 1290), Šimák, ČD I. 5. 560 a d.

⁴⁷ Emler, RB II. 183 č. 470 z doby kolem r. 1264: homines cenobii Ozzecensis, videlicet de Schemnitz et de Zvetibor, mihi [Jaroschius de Whsperch] et antecessoribus meis, burgraviis existentibus in Cubito ...; tamže 316 č. 786 z r. 1272: homines ipsorum universos in Zvetibor et in aliis villis eorum adjacentibus constitutos a iurisdictione praefectorum, advocatorum et iudicum in Elnbogen ... reddimus liberos et exemptos.

podle zachovaného místního názvosloví význam především tyto řeky nebo potoky⁴⁶:

s levé strany:

Selb, slov. *Žleb?, ústí do Ohře jz. od Selbu; Gradl, GE 25; Slatiný potok (něm. Seebach), protéká slatinami u Frant.

Lázní a ústí u Tršnic; Gradl, GE 26;

Vonšovský potok (něm. Soosbach), ústí u Vrbové;

Plesná (něm. Fleissenbach), ústí u Nebanic; Gradl, GE 28, 69, ON II. 160⁴⁶ (v. pozn. k heslu Svatava), Sedláček, Snůška 53, 106, Schwarz, ON 319, Liewehr, ZslPhil. XI. 378, R. Fischer, GSl. IV. 50, NK 12, G. Fischer(ová), Die Flurnamen d. G.-B. Eger (Süd.-d. Flurnamen-Buch 4, Liberec 1941), 25;

Libice, dř. Liboc (něm. Leibitsch), po roztržení starého Sedličanska a oddělení Chebska od českého státu pohraniční říčka mezi Chebskem a Loketskem, ústí do Ohře u Liboce proti Kynšperku; 1165 *Luboce*, 1181 *Luboz*, 1325 *aqua dicta Leubasch*, 1523 *Laybicz*; Erben, RB I č. 315, 373, Emler, RB IV č. 2025, Gradl, ME I č. 80, 92, GE 26 a d., 65, Friedrich, CDB I č. 227, 295, Sedláček, MSH 537, Snůška 53, 106, R. Fischer, GSl. IV. 56 a d., 269, NK 47, Profous, MJ II. 594;

Svatava (něm. Zwotta, Zwodau), ústí proti Sokolovu; 1181, 1185 *Znata*⁵⁰ (Zuata), 1454 *Zwotam*, 1542 *die Zuota*,

⁴⁶ Seznam je upraven tak, že za jménem a bližším označením polohy přítoku jsou citovány historicky doložené tvary jména (pokud se o nich zachovaly zprávy) spolu s příslušným rokem, prameny (výběr) a literatura.

⁴⁹ Gradl, Die Ortsnamen am Fichtelgebirge und in dessen Vorlanden, Archiv f. Gesch. u. Altertumskunde von Oberfranken XVIII seš. 3 (1892) str. 160 (práce vyšla ve dvou částech, první v seš. 1 r. 1890: Deutsche Ortsnamen, druhá v seš. 3 z r. 1892: Slawische Ortsnamen; obě cituji zkratkou ON I, II).

⁵⁰ Gradl, MVGDB XX (1882), 263 a d., ME I. 30, GE 28, ON II. 160 ztotožnil *Znatu* s Plesnou (Fleissen), ale text zprávy z r. 1185 postupem výčtu jednotlivých míst: *Abtisrod*, *Suarcimbach*, *Lutirbach*, *Kirchberch*

1548 *zrootau řekau*; Erben, RB I č. 373, Gradl, ME I č. 92, 98, ON II. 160, 161, Friedrich, CDB I č. 295, Sedláček, Snůška 106, Schwarz, ON 244, 361; R. Fischer, GSl IV. 77 a d., 265, NK 39 a d., 43, 71, Probl. 18 (Svodava); Profous, MJ II. 594;

Lomnice (něm. Lanzer Bach), přítok Svavy; Sedláček, Snůška 106, Profous, MJ II. 661;

Rolava (něm. Rohlaubach), ústí v Rybářích proti Karl. Vahrům, 1542 *Rola*, 1576 *Role* a do té řeky 25 potokův... svůj tok do řeky *Role* mají; Sedláček, Snůška 106, R. Fischer, GSl IV. 66, 283, V. 60, NK 28, 61, 71, Probl. 33, 42.

S pravé, jižní strany to byly především přítoky:

Röslan. Röslau, slov. *Řezlava?, Gradl, GE 25, 185, 303, 380, G. Fischer(ová), Flurnamen 23;

Kösseine, její přítok s pravé strany (podle obou šla t. zv. západní cesta z Chebu do Pomohání), Gradl, GE 25, 396;

Odrava (něm. Wondreb, ze slov. *Vędrava*), pramenící pod Dylení a ústící nad Mostovem; Gradl, GE 26, 55, 67, 154, 226, 249, 276, Schwarz, ON 32, 387, Liewehr, GSl II. 552 a d., ZslPhil. XI. 369 a d., R. Fischer, GSl IV. 78, 272, V. 67, NK 40, 50, 78, Probl. 18, 26 a d., Profous, MJ I. 411 a d., II. 130;

Mugel, slov. *Mohelná⁵¹, a jiné přítoky Odry s pravé strany: *Stebnický* potok s *Paličským* potokem, *Šitbořský* potok (něm. Leimbach) s *Milíkovským* potokem (Krottenbach);

Libava, vzniká spojením dvou potoků Velké a Malé Libavy pod hradištěm u Libavského Údolí a ústí pod Kynšper-

cum silua et noualibus et appenditiis suis usque ad fluium Znata (Gradl, ME I. 33 č. 98) zcela jasně ukazuje, že výčet směřoval z oblasti západně od řeky Liboce (dn. Libice) do oblasti mezi Libocí a Svavou (Opatov — Schwarzenbach — Litrbachy — Kirchberg), takže alespoň ve zprávě z r. 1185 šlo určitě o Svavu (*Znata*, čti: Svátá, t. j. voda) a nikoli o Plesnou; to uznal také Gradl, MVGDB XX. 264; srov. k tomu také Schwarz, ON 341, R. Fischer, GSl IV 77 a d., NK 30 a d.

⁵¹ R. Fischer, NK 43, G. Fischer(ová), Flurnamen 21.

kem n. O., 1428 *Lybau*, 1509 *Velká Libava*, 1603 *Velká Libau*; Sedláček, Snůška 105, R. Fischer, Die Ortsnamen d. Bez. Falkenau (Sud. Ortsnamen-Buch, Liberec 1938), 30, Profous, MJ II. 576;

Teplá, ústí v Karlových Varech, 1288 *Tepla* (1197 po ní nazván klášter Teplá), Sedláček, MSH 881;

Lomnice, ústí nad Radošovem do Ohře; Sedláček, Snůška 105, Profous, MJ II. 661.

Kromě toho jsou zachovány historické zprávy o potocích:

Bystřice, přítok Ohře s levé strany, ústí u Hradiště nad Vojkovici, 1226 *Buistrice*, Erben, RB I 326, Friedrich, CDB II. 283, č. 286, Sedláček, Snůška 53 a d.;

Tonocop, slov. *Konotop?, přítok Liboce, 1181 *riuus tonocop* (*conocop?*), 1185 *ad riuum Tonocop*, Erben, RB I č. 373, Gradl, ME I č. 92, 98, GE 28, 69, Friedrich, CDB I č. 295, Sedláček, Snůška 53, 106;

Radban, potok mezi Thiersteinem a Neuhaussem jižně od Selbu, 1391 *Radbān*, 1493 *Radeban*, Gradl, GE 27, 274.

Tongast, potok nebo strž u Hohenberka, nedaleko Radbanu, 1391 *Tongast*, Gradl, GE 28, 274;

Trewina, přítok Kösseiny (něm. Trebnitzbach, pomíst. jméno *Trametz* u Redwitz — Raděvic), 1061 *Trevina*, Erben, RB I č. 128, Gradl, ME I č. 8, GE 25, 28, 48, 396, Friedrich, CDB I č. 58;

Techleub, přítok střední Odry s pravé strany (Kärnmühlbach), k. 1230 *Cirkenreut ex altera parte rivi Theheleub* (srovn. k. 1224 *de Techleub*), Gradl, ME I č. 179 (167), GE 28, (83), 88.

Území na horní Ohři a jejích přítocích, jehož popis zde byl podán, mělo při všech svých přednostech přece jednu vadu, která se měla především západní části kmene Sedličanů státi osudnou. Bylo totiž spojeno s bavorským územím dvěma prastarými obchodními tratěmi, které se spojovaly v Chebu

a šly podle Ohře dále na východ do vnitra Čech. Obě musily Němce dříve nebo později přivést na myšlenku zmocnit se Chebska a otevřít si tak cestu i do ostatního území českého státu⁵². Pokud byla oblast západně od starého Chebska plně osídlena Srby⁵³, jejichž západní hranice (t. j. hranice čistě srbského území) šly ještě začátkem IX. století podle Karlova kapitularia z roku 805⁵⁴ od Magdeburka přes Erfurt, Hall na francké Sále, Forchheim a Premberk k Řeznu na Dunaji (srovn. mapu příl. I), nebylo ovšem pro kmen usedlý na horní Ohři nijakého zvláštního nebezpečí. To přišlo teprve v pozdějších dobách s rostoucí expansí říše francké a s ní i německého živlu směrem na východ.

Pro otázku, zda území na horním toku Ohře bylo sídlem jednoho kmene, Sedličanů, či dvou kmenů, Sedličanů a Chebanů, jsou pro nejstarší dobu kromě zprávy zakládací listiny pražského biskupství o Sedličanech jako nejzápadnějším českém kmeni rozhodujícím kritériem také zákony anthropogeografické. A podle těch by bylo naprosto nemožné, aby se na tomto poměrně malém, jediný sídelní celek tvořícím území usadily a také udržely dva kmeny, aniž jeden kmen pohltí druhý nebo se s ním při nevelké rozloze půdy schopné tehdy osídlení slil v jeden jediný kmen. Okolnost, že toto území bylo po zabrání Chebska německou říší roztrženo na dvě části, měla ovšem osudné následky pro celý kmen, především také proto, že jeho západní, chebská část podlehla záhy — podobně jako sousední kraje srbské — politickému, hospodářskému a kulturnímu tlaku německé říše a z velké části se poněmčila, ale to vše nic nemění na základním faktu, že obojí takto historickým vývojem vytvořené území, Chebsko a Sedlecko (Loketsko), bylo dříve podle daných přírodních poměrů⁵⁵ osídleno

⁵² Více o tom v. níže v kap. IV, V.

⁵³ Srov. o nich práci M. Bachmannové, *Die Verbreitung d. slavischen Siedlungen in Nordbayern*, Erlangen 1926.

⁵⁴ Šimek, *Západní Slované a Germáni, Z dávných věků I* (1948, též samostatně 1947), 17; tam v. i jinou starší literaturu.

⁵⁵ Srov. k tomu str. 35 a d., pozn. 39, 40.

jediným slovanským kmenem, Sedličany. Promítati pozdější, historickým vývojem teprve uměle vytvořené poměry nazpět do minulosti bylo by zde právě tak mylné a nesprávné, jako kdybychom chtěli na př. ještě dnes po starém způsobu ztotožňovati dnešní Moravu s někdejší Velkou Moravou a přehlíželi při tom, že její jižní hranice vznikly teprve po zániku Velké Moravy (jež šla až po Dunaj) zábořem Břetislavovým v XI. století.

Jde nyní o to, jak se máme postaviti k názoru Šafaříkovu, že Sedličané měli původně kromě území na horní Ohři osídleno také Plzeňsko a území sousední. Na to jest jediná odpověď: nevíme. Nemáme pro to vůbec žádných historických dokladů. Podle jazykových dokladů, čerpaných z rázu starého místního názvosloví v horním Poohří⁵⁶, je nesporné, že kmen usedlý na horním toku Ohře nebyl původu srbského, nýbrž že byl jazykově příbuzný se sousedními kmeny českými⁵⁷. Mohl se tedy přistěhovati do svého nového území jenom z oblasti české, a to při překážkách, jež takovému tažení kladl v cestu velký komplex pralesů Doupovských hor, Tepelských vrchů a Císařského lesa, jenom od východu podle (proti toku) Ohře⁵⁸ nebo od jihu z horního povodí Mže podle, přesněji proti toku Onže (Kosího potoka) mezi výběžky Českého lesa (Dyleně) a Císařského lesa (Lysiny). Při tažení podle Ohře zalidnili tedy Sedličané napřed úzký pruh pozdějšího Sedlecka (Loketska) s obou stran řeky Ohře a potom Chebsko, kdežto při cestě od jihu by byl podle rázu krajiny postup obrácený. Ať tak či onak, vždy se musil lid v horním Poohří vlivem svých nových při-

⁵⁶ V. níže kap. IV.

⁵⁷ Schwarz, ON 50, 252, 286 a d., 298, 319, 340 a d., 356 a d., 384 a d., R. Fischer, GSl IV. 263-284, V. 52 a d., 59, Heimatbildung XVIII. 298, ON Falk. 60, NK 41-66, Probl. 11, 14.

⁵⁸ Srov. k tomu Gradl, GE 29 a d.; zastaralou theorii Gradlovu o příchodu Slovanů do Čech (a do Poohří!) s Avary třeba ovšem odmítnouti; srov. k tomu Šimek Problémy moravské prehistorie, ČMM LIX (též samost., Brno 1935), 58 a d., Slavia antiqua I. 356, Z dávných věků II. 148 a d.

rozených hranic, které jej se všech stran uzavíraly, státi samostatným správním (politickým) celkem a oddělití se od částí, které snad zůstaly v starších sídlech kmene. Šlo potom již jen o dvojí, jazykově i rodem příbuzný, ale správně (politicky) rozdělený lid, který se postupem doby vyvinul ve dva samostatné kmeny, z nichž každému jeho sídla určovala také jeho vlastní cestu a historické osudy⁵⁹.

Aby náš obraz nejstarší minulosti kmene, jenž osídlil horní Poodří, byl úplný, je třeba zasaditi jej do širšího rámce slovanského osídlení Čech a oblasti západních Slovanů vůbec.

Jak jsem podrobněji ukázal jinde⁶⁰, byly Čechy osídleny dvěma směry, od severovýchodu a od jihu. Oba proudy lidu, jenž osídlil Čechy, vyšly ze Zakarpatis a rozštěpily se v horním Poodří. Severně od Čech v Poodří a v oblasti mezi Odrou a Labem byli Slované od III. nebo nejpozději od IV. století n. l.⁶¹ Do středních Čech přišly první slovanské rody podle dosavadních archeologických nálezů někdy v druhé polovici IV. a v V. století⁶². Od těch dob se postupně celá země plnila Slovanů. Někdy od konce VI. nebo začátku VII. století, kdy ze severních Čech zmizely poslední zbytky staršího osídlení germánského, byla celá země od severočeských hor až po Dunaj osídlena kmeny českých Slovanů. U Dunaje se ještě za tažení

⁵⁹ Turek, OP XIV (1950, vyšlo 1952), 405 pozn. 25, mi vytýká, že připouštím (v úvaze o lokalitě Safaříkově, Zprávy Anthr. spol. IV. 11, 13 a d.), že Sedličané mohli přijít také od jihu horním povodím řeky Mže. K tomu bych podotkl, že také sám se kloním k názoru, že k slovanskému osídlení horního Poodří (pozdějšího Loketska a Chebska) došlo spíše od východu, proti toku Ohře, tedy podobně jako v středním a dolním Poodří. Dokazovati však pomocí našich — až dosud velmi kusých a mezerovitých — vědomostí o slovanských památkách na Plzeňsku—Stříbrsku a v oblasti horního Poodří z doby X.—XI. století, že obyvatelé starého Chebska nemohli ani z části přijít v V.—VI. století, t. j. o půl tisíciletí dříve (!), cestou jižní (povodím horní Mže), jak chce Turek, považuji se stanoviska vědecké kritiky za nemožné.

⁶⁰ Záp. Slované a G. 13 a d., 33, Slavica ant. I. 349 a d.

⁶¹ Záp. Slované a G. 10 a d.

⁶² Tamže 16.

Karla Velikého proti Avarům roku 791 připomínají *Beehaimi*, čeští Slované⁶³. Kolik kmenů se usadilo na území dnešních Čech, nelze pro nedostatek historických zpráv bezpečně zjistit. Podle jména známe — postupujeme-li od východu k západu — Chorvaty a jižně od nich kmen, jemuž dáváme podle kroniky Dalimilovy název Zličané, západně od Chorvatů měli svá sídla Pšované, Ljutomirici a Lemuzi, za Vltavou a Labem Čechové a s nimi spojený kmen Přemyslův na Bílině (Stadici?), později jsou v těch končinách na nejzazším severu při Labi připomínání — zároveň s našimi Sedličany — Děčané; území na střední Ohři a mezi Ohří a střední Mží západně od Čechů zaujímalí Lučané, a na nejzazším jihu dnešních Čech připomíná Kosmas Dúdleby a západně od nich Netolice. To je vše, co bezpečně víme o jménech českých kmenů z historických zpráv.

Podle počtu přirozených krajin, které se v Čechách hodily pro kmenové osídlení, můžeme ovšem právem uzavírat, že těch kmenů bylo více. Tak na př. nevíme vůbec nic o kmeni, který sídlil v kotlině při soutoku Mže, Radbuzy, Úhlavy a Úslavy kolem hradiště Staré Plzně (u dnešního Plzně), a také ostatní jih a jihozápad země až k pomezním horám, stejně jako jiho-východ mezi Vltavou, Sázavou a Českomoravskou vysočinou je pro nás po stránce ethnologické bezejmenným územím, které si jen místy dohadem vyplňujeme ethnickými názvy (Božešici, Volyňané, Práchněané, Domaž(i)lici a j.)⁶⁴. Kosmas jako kronikář

⁶³ Einhardi Ann. k r. 791, srov. k tomu Šimek, Čechy a Mor. 47 a d., Keltové a Germáni v našich zemích (Brno 1934), 10; z citátů tam uvedených je zřejmé, že vojska Karlova postupovala Podunajím, a že je tedy také mylný názor Gradlův, GE 32, že francké vojsko při této výpravě proti Avarům šlo přes Chebsko.

⁶⁴ V. k tomu mou práci Dúdlebi, Volyňané, Lučané v Slavia ant. I. 362 a d. Pokud se týká českých Volyňanů, chtěl bych tu k poznámce Turkově, ČNM CXXI, 26 připomenouti, že mi pro moji úvahu o nich jako obyvatelích povodí řeky Volyňky byla ovšem důvodem nejenom okolnost, že tato řeka (nikoli 'řička', jak posměšně píše Turek; Volyňka, jak ví každý obyvatel jejího povodí, je právě tak řeka, jako na př. horní Otava nebo třeba i Jizera, a o té by dojista žádný obyvatel dávného Charvatska, ať již 'Východního' či 'Západního', podle Turka neřekl,

kmene Čechů a jeho historického vzestupu neměl důvodu nebo vhodné příležitosti zmínit se o obyvatelích těchto končin. Je však zajímavé, že se o kmenech na jižních a jihozápadních hranicích Čech nezmiňuje ani t. zv. zakládací listina biskupství pražského, ačkoli kmeny v severním pohraničí země pečlivě vypočítává. Příčinou toho mohly ovšem býti také zvláštní zájmy biskupa Jaromíra-Gebharda, které vyžadovaly, aby mohl vyjmenovat i kmeny v Lužici a ve Slezsku, ale přece jen se sama sebou vnucuje myšlenka, že mnohý z těch jižnějších názvů kmenových mohl zaniknouti za doby říše zlické (slavníkovské), v níž se kmenové rozdíly stíraly a zanikaly podobně, jako na území velké Moravy v době Samově a velkomoravské nebo později v říši české.

Otázku, kdy Sedličané přišli do svého území na horní Ohři, nedovedeme pro nedostatek historických zpráv i nálezů archeologických zatím ještě zcela bezpečně zodpovědět. Máme však alespoň pro částečné její řešení neocenitelnou pomůcku v historii polabských Srbů. Sedličané, aby se mohli usadit v poríčí horní Ohře, musili do tohoto území přijít dříve, než se do něho mohli od severu a severozápadu,

že to je „říčka“) se jmenuje Volyňkou v celém svém toku, nýbrž také zejména to, že se jméno řeky Volyňky vyskytuje v sousedství českých Dúdlebů, podobně jako na východě ve své staré vlasti žili vedle sebe předkové obou českých kmenů Dulěbi a Volyňané, srov. *Slavia ant.* I 349 a d.; Turek sám řeku Volyňku na své mapce kmenových oblastí v ČNM CXXI. 30 vůbec nezakresluje, protože by mu snad překážela v jeho koncepci ohromného, ale zatím ještě dostatečně nedoloženého kmenového území českých Doudlebů, které podle Turka (tamže) zaujímal téměř celou jižní polovici Čech (šlo podle Turka od nejjižnějších hranic Čech až po řeku Střelu a Tepelské vrchy, po střední a dolní Mži [Berounku] a severně od Benešova až za řeku Sázavu směrem k Říčanům!) a bylo třikrát větší než na př. území kmene Čechů, Zličanů nebo Lučanů! K tomu třeba poznamenati, že Turek sám na jednom místě (l. c. 26) praví: „Je ovšem otázka, zda na celém tomto velikém území sídlil jeden kmen či více kmenů. Možné je obojí...“, ale jinde (str. 24) zase říká: „Mže byla zřejmě třetí plochou tří zájmových sfér: d ú d l e b s k é, l u c k é a české.“

z dnešního západního Saska a východního Durinska dostat po Sále a Bílém Halštrovu Srbové.

O Srbech máme zachován první historický záznam ze VI. století u Vibia Sequestera, který praví, že Labe dělí v Germanii Srby od Suevů⁶⁵. Tím ovšem nemusí být řečeno, že v končinách severně od českých hor nemohli býti Srbové již i za Labem (západně od Labe), neboť nevíme, koho Vibius Sequester svými Suevy míní. Ať již tomu bylo jakkoli, víme bezpečně ze zpráv kroniky Fredegarovy, že Srbové měli celou oblast mezi Labem a Sálou osídlenou již delší dobu před založením říše Samovy⁶⁶, tedy nejméně již v druhé polovici VI. století⁶⁷. Jejich kníže Drevan se osvobodil od nadvlády francké a připojil se někdy kolem roku 630 se svou državou k říši Samově⁶⁸. V následujících letech podnikali Srbové opětovně vpády přes Sálu do Durinska⁶⁹.

Tím je tedy dán *terminus ante quem* i pro příchod Sedličanů do horního Poohří. Musili být podle něho v tomto území nejpozději už někdy kolem polovice VI. století. Mohli tam ovšem být již i dříve. Na to ukazuje také — bohužel zatím ojedinělý — nález části nádoby ze sídliště u Dolních Loman,

⁶⁵ Vibius Sequester, De fluminibus: Albis Germaniae Suevos a Cervetiis dividit; srov. k tomu Niederle, SS III. 69, Šimek, Záp. Slov. a G. 16 a d.

⁶⁶ Fredegar 68 praví ve zprávě k roku 631/2, že slovanští Srbi předtím již odedávna náleželi k říši francké (qui ad regnum Francorum iam olim adspexerant).

⁶⁷ Schwarz, ON 48, dospěl k závěru, že se země mezi Labem a Sálou stala srbskou asi r. 595 a kolem roku 600 že bylo slovanské stěhování do končin západně od Labe určitě již skončeno; R. Fischer, GSl V. 58, Heimatbildung XVIII. 298, ON Falk. 59, NK 69 datuje příchod Slovanů na Chebsko do druhé polovice VI. století, G. Fischer(ová), Flurnamen 218, do VI. století. Chebský historik Siegl dospěl v posledním svém souhrnném díle o dějinách Chebska Eger u. Egerland 4 k závěru, že Slované (myslil na Srby) přišli do Chebska již kolem roku 490, tedy před koncem V. století.

⁶⁸ Fredegar 68.

⁶⁹ Tamže 68, 74, 75, 77.

jež svým rázem náleží do konce IV. nebo do začátku V. století⁷⁰. Soustavný archeologický výzkum tohoto naleziště i ostatního Chebska nám pravděpodobně jednou přinese více světla do této otázky⁷¹.

⁷⁰ Více o tom v. níže v kap. III.

⁷¹ Stať o území Sedličanů otištěna zkráceně jako výňatek z této práce ve Zprávách Anthropol. spol. IV (Brno 1951), 10 a d.